

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Всеукраїнська наукова студентська конференція
«Міжнародне право в період
турбулентності міжнародних відносин»

25 жовтня 2024

м. Одеса

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» Олега ТОДОЩАКА
(наказ № 3178-44 від 08.10.2024 р.)

Відповідальний редактор

Аракелян Мінас Рамзесович – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України.

Укладачі:

Бехруз Хашаматула Набійович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права.

Бугаєць Альона Сергіївна – асистент кафедри міжнародного та європейського права.

Гриб Анна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Дронов Владислав Юрійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Форманюк Вікторія Василівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права.

Слісаренко Анастасія Олександрівна – здобувачка вищої освіти 4 курсу факультету судового та міжнародного права.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Міжнародне право в період турбулентності міжнародних відносин» : студентська науково-практична конференція, 25 жовтня 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 489 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

7. Рішення Міжнародного суду ООН щодо позову України проти РФ: основні положення та що означає для нашої держави. ЮРЛІГА. 2022. URL : https://jurliga.ligazakon.net/news/225420_rshennya-mzhnarodnogo-sudu-oon-shchodo-pozovu-ukrani-proti-rf-osnovn-polozhennya-ta-shcho-oznacha-dlya-nasho-derzhavi

Ключові слова: міжнародний суд ООН, територіальні спори, права людини, російська агресія, міжнародне співтовариство, мир та безпека, етнічний конфлікт.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Федорова Тетяна Сергіївна.

Новак Юлія Іванівна

здобувачка 1-го курсу магістратури

факультету судового та міжнародного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

«НАМІБІЙСЬКІ ВИНЯТКИ» ЯК ФОРМА ВИЗНАННЯ AD NOS В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Правосуддя є дзеркалом суспільства, а події, що відбуваються навколо, неминуче знаходять своє відображення в судових рішеннях. Наведене вдало відображає вплив політичних, економічних, воєнних факторів на всі сфери суспільного життя, зокрема і на правову. Такі сучасні реалії як збройні конфлікти, триваючі окупації територій та інші неконституційні способи захоплення влади створюють потребу впровадження і активного застосування у практиці багатьох держав земної кулі концепції «Намібійських винятків».

Поява «Намібійських винятків» пов'язана з окупацією Південно-Африканською республікою (далі – ПАР) частини території Намібії ще в 1915р. Однак у 1970 році Рада Безпеки ООН припиняє дію мандату ПАР на управління

територією Намібії і закликає вивести південноафриканську адміністрацію. З того часу всі дії, вжиті урядом ПАР від імені Намібії були незаконними. В результаті Міжнародний суд ООН за запитом Ради Безпеки у документі «Юридичні наслідки для держав щодо триваючої присутності Південної Африки у Намібії» узагальнив наступне: держави-члени ООН зобов'язані визнавати незаконність і недійсність присутності Південної Африки в Намібії, а також утримуватися від будь-яких дій, які передбачають визнання законності або надання підтримки та допомоги такій присутності та управлінню. Тим не менш, ключовим у висновку суду є виняток із загального принципу невизнання: «ця недійсність не може бути застосовна до таких дій як, наприклад, реєстрація народжень, смертей і шлюбів» [1].

Концепція «Намібійських винятків» («Namibia exception»), викладена у Консультативному висновку Міжнародного Суду ООН 1971 року передбачає визнання актів незаконної влади у випадках, коли це є необхідним для захисту прав та свобод особи, а їх нехтування веде за собою серйозні порушення або обмеження прав. «Намібійські винятки» стали значущим принципом міжнародного права в контексті юридичного захисту осіб, які знаходяться на території, яка перебуває під юрисдикцією самопроголошеного уряду. Так, практика застосування характеризованої концепції поширена у всьому світі, через те що окупованих територій багато, а проблеми їхніх мешканців вкрай подібні. Зокрема, йдеться про територій т. зв. «Придністровської Молдавської Республіки» та «Турецької Республіки Північний Кіпр», «ЛНР» та «ДНР» та ін.

Міжнародна взаємозалежність держав призводить до того, що навіть при повній відмові визнати нове утворення, іншій державі доводиться вступати з ним у відносини, які потребують певного юридичного оформлення. Практика застосування «Намібійських винятків» різними державами є підтвердження цього.

З позиції міжнародного права застосування концепції «Намібійських винятків» доречно іменувати формою міжнародно-правового визнання *ad hoc*. В. Е. Теліпко, А. С. Овчаренко під визнанням *ad hoc* розуміють «випадки, коли держави, уряди вступають в офіційний контакт одна з одною вимушено, для

розв'язання яких-небудь конкретних питань, але водночас не бажають визнавати одна одну» [4]. Визнання *ad hoc* має тимчасовий та обмежений характер, і визначається як визнання залежно від конкретних обставин в кожному окремому випадку [5]. З огляду на зазначене, між державами не встановлюються дипломатичні відносини, а визнання відбувається виключно в обсязі, необхідному для вирішення конкретного питання, зокрема винесення законного, справедливого і обґрунтованого судового рішення.

Концепцію «Намібійських винятків» у своїй практиці детально розкривають і широко застосовують міжнародні судові установи, зокрема Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ). Прикладом прецедентної практики ЄСПЛ є справа «Кіпр проти Туреччини», у якій Суд зазначив, що «положення Конвенції та Консультативний висновок підтверджують, що там, де можна продемонструвати, що засоби правового захисту використовуються на благо людей і надають їм реальну можливість успішно запобігати порушенням Конвенції, такі засоби правового захисту слід задіяти» [2]. Ця позиція знаходить свій розвиток і в інших рішеннях. Так, у справі «Фока проти Туреччини» Суд вказав, що «було б несумісним із Конвенцією, якщо засоби цивільно-, адміністративно- чи кримінально-правового характеру, які вживаються владою на цій території автоматично вважалися б такими, що не мають законної сили» [3].

Позиції ЄСПЛ в наведених справах полягають у наступному: не можна повністю ігнорувати ситуацію, яка склалася *de facto* і все ж певний обсяг визнання є необхідним. Протилежне означало б позбавлення людей, що проживають на непідконтрольній території, навіть мінімального рівня прав, які їм належать. Водночас слід визнати, що концепція, розвинута у практиці ЄСПЛ є прикладом більш широкого розуміння «Намібійських винятків», порівняно із тим, що був викладений у Консультативному висновку Міжнародного Суду ООН 1971 року.

В такому ключі проблемним є питання меж застосовності концепції «Намібійських винятків» національними судами. Тому з метою інтеграції даної концепції на національному рівні приймаються відповідні нормативно-правові акти або вносяться зміни до вже діючих. Наприклад, в Україні першочергово

парламентом було прийнято Закон «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», а пізніше, були внесені доповнення і в Цивільний процесуальний кодекс в контексті процесуального порядку здійснення окремого провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України. Такі законодавчі нововведення багато в чому ґрунтуються на концепції, відомій у світовій юриспруденції як «Намібійські винятки» Міжнародного суду ООН [6].

На основі викладеного, слід дійти висновку про визначальне значення світових процесів у формуванні міжнародних відносин. Поява на міжнародній арені все більшої кількості невизнаних держав та відсутність чітких, конкретних критеріїв їх визнання вимагає нових підходів та досліджень. Існуюча складність суспільних процесів знаходить своє дзеркальне відображення в міжнародному праві, яке, в свою, чергу формує підґрунтя для нових форм визнання, взаємодії і співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970), Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1971, p. 16. URL : <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/casereLATED/53/053-19710621-ADV-01-00-EN.pdf>

2. Case of Cyprus v. Turkey (Application № 25781/94): Judgement of the European Court Human Rights, 10 May 2001. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-59454>.

3. Case of Foka v. Turkey (Application № 28940/95): Judgement of the European Court Human Rights, 24 June 2008. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-8717>

4. Теліпко В. Е., Овчаренко А. С. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 608 с.

5. Маринів І. І., Морозова А. О. Деякі проблеми визнання ad hoc у сучасному міжнародному праві. *Право на інноваційне суспільство*. № 2 (15). 2020. 24 с.

6. Торбас О. О., Завтур В. А. «Намібійські винятки» Міжнародного суду ООН у сфері кримінальної юстиції: проблеми застосовності. *Juris Europensis Scientia*. Випуск 1, 2024. 150 с.

Ключові слова: міжнародно-правове визнання *ad hoc*, Європейський суд з прав людини, концепція «Намібійських винятків», Консультативний висновок Міжнародного суду ООН.

Науковий керівник: доктор філософії в галузі міжнародного права, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» Гребенюк Дмитро Олегович.

Пайда Юліанна

здобувачка 1-го курсу магістратури

факультету адвокатури та антикорупційної діяльності

Національного університету «Одеська юридична академія»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ

Процедура мирного вирішення спорів передбачається міжнародно-правовими актами. Основними серед них можна виділити Статут ООН (1945р.), Першу Гаазьку конвенцію про мирне вирішення міжнародних спорів (1907р.), Загальний акт про мирне вирішення міжнародних спорів (1928р.) з поправками, які було внесено Генеральною Асамблеєю ООН 28 квітня 1949р., Декларація Організації Об'єднаних Націй (1988р.) про запобігання та усунення спорів і ситуацій, які можуть загрожувати міжнародному миру і безпеці, і про роль ООН в цій сфері, Манільська декларація про мирне вирішення міжнародних спорів, яку було прийнято у рамках ООН 15 листопада 1982р., та деякі інші. Також, велику роль відіграє Довідник ООН з мирного розв'язування спорів між державами (1991р.), який базується на принципах, закріплених у Статуті ООН, і спрямований

СЕКЦІЯ № 9. МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО.....319

Волошенюк Олександра Юріївна

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У РОЗСЛІДУВАННІ КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ.....319

Королук Богдана Сергіївна

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....323

Чабала Уляна Андріївна

РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ: ЯК ВОНИ ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗСЛІДУВАННЯ І ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ.....327

СЕКЦІЯ № 10. ДИПЛОМАТИЧНІ ТА КОНСУЛЬСЬКІ ЗНОСИНИ.....332

Скороход Катерина Віталіївна

ПРАВОВІ ЗАСОБИ БОРОТЬБИ ІЗ ЗЛОВЖИВАННЯМ ДИПЛОМАТИЧНИМИ ПРИВІЛЕЯМИ ТА ІМУНІТЕТАМИ.....332

СЕКЦІЯ № 11. МИРНІ ЗАСОБИ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ. МІЖНАРОДНЕ ПРАВОСУДДЯ.....337

Голубович Аліна Миколаївна

МІЖНАРОДНІ ДОРУЧЕННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ В ВОЄННИЙ СТАН.....337

Гритенко Марія Олегівна

РАТИФІКАЦІЯ РИМСЬКОГО СТАТУТУ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ.....341

Зільберт Олександр Володимирович

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОСУДДЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....345

Іваськова Дарія Сергіївна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЛЯ КОРИННИХ НАРОДІВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВОСУДДІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....349

Купіна Крістіна Миколаївна

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....353

Кухоцька Аліна Сергіївна

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СУДУ ООН У ВИРІШЕННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ МІЖ ДЕРЖАВАМИ.....357

Новак Юлія Іванівна

«НАМІБІЙСЬКІ ВИНЯТКИ» ЯК ФОРМА ВИЗНАННЯ АД НОС В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	360
Пайда Юліанна	
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ.....	364
Плавніцька Каріна Русланівна	
ПРОБЛЕМАТИКА ДЕЛІМІТАЦІЇ КОНТИНЕНТАЛЬНОГО ШЕЛЬФУ В ЧОРНОМУ МОРІ.....	369
Чернов Олександр Миколайович	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СПОРІВ МІЖНАРОДНИМ СУДОМ ООН.....	373
СЕКЦІЯ № 12. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО.....	377
Журавська Аліна Олександрівна	
ПРОБЛЕМАТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ОСОБИСТИХ ТА МАЙНОВИХ ПРАВ ПОДРУЖЖЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	377
Мамедова Айан Фізулі кизи	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПАДКОВИХ ВІДНОСИН.....	380
Омельченко Анна Сергіївна	
КОЛІЗІЙНІ АСПЕКТИ ОПІКИ ТА ПІКЛУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	384
Сень Дар'я Романівна	
ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ УСКЛАДНЕНЕ ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ В УКРАЇНІ.....	388
Храмченкова Марія Вадимівна	
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНОЗЕМНОГО ПРАВА В НАЦІОНАЛЬНИХ СУДАХ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	392
СЕКЦІЯ № 13. ВІДНОСИНИ УКРАЇНА – ЄС.....	396
Власюк Анастасія Вадимівна та Даниш Аліна Віталівна	
СПІВРОБІТНИЦТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ.....	396
Воробйов Олег Геннадійович	
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС.....	400
Гресько Богдана Юріївна	
СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В КОНТЕКСТІ АГРЕСІЇ РФ.....	403